

Poglavlje 11

Πολυβίου ιστορίων ΛΗ, 22, 1–3

O tekstu

Polibije je u trideset osmoj od ukupno četrdeset knjiga *Ἱστορίαι* (*Povijesti*) iznio, kako sam kaže, „dovršetak grčke nesreće”, konačan poraz Grka i razaranje Korinta, ali i Treći punski rat i razaranje Kartage. Odlomak koji ovdje donosimo prikazuje povijesno iskustvo iz prve ruke: i sam je Polibije svjedočio reakciji Scipiona Afričkoga Mlađega (Scipiona Emilijana, 185. – 129. pr. Kr.) na uništenje Kartage, koje je rimski vojskovođa sam naredio. Scipionova reakcija važna je i kao očitovanje karaktera, i s filozofskog i političkog aspekta, ali i kao primjer stupnja u kojemu je rimska elita II. st. pr. Kr. asimilirala grčku kulturu (Scipion citira Homera).

Polibijeva 38. knjiga nije sačuvana u cijelosti; izvorni tekst koji imamo na mnogim je mjestima oštećen, a dijelovi su do nas došli tek kao citati kod drugih pisaca. Ovaj je odlomak prepričao povjesničar Apijan iz Aleksandrije (Ἀππιανὸς Ἀλεξανδρεὺς, II. st. po Kr.) u osmoj knjizi svoje *Ῥωμαϊκά* (*Rimska povijest*); knjiga se zove *Λιβυκὴ ἢ Καρχηδονιακὴ καὶ Νομαδικὴ* (*Libijski ili kartaški ili numidski dio*).

Pročitajte naglas grčki tekst.

Plb. Historiae 38.22.1-3

ὁ δὲ Σκιπίων πόλιν ὄρων τότε ἄρδην τελευτῶσαν ἐς πανωλεθρίαν ἐσχάτην, λέγεται μὲν δακρῦσαι καὶ φανερός γενέσθαι κλαίων ὑπὲρ πολεμίων· ἐπὶ πολὺ δ' ἔννους ἐφ' ἑαυτοῦ γενόμενός τε καὶ συνιδῶν ὅτι καὶ πόλεις καὶ ἔθνη καὶ ἀρχὰς ἀπάσας δεῖ μεταβαλεῖν ὥσπερ ἀνθρώπους δαίμονα, καὶ τοῦτ' ἔπαθε μὲν Ἴλιον, εὐτυχῆς ποτε πόλις, ἔπαθε δὲ ἡ Ἀσσυρίων καὶ Μήδων καὶ Περσῶν ἐπ' ἐκείνοις ἀρχὴ μεγίστη γενομένη καὶ ἡ μάλιστα ἔναγχος ἐκλάμψασα, ἡ Μακεδόνων, εἰπεῖν, ἐς Πολύβιον τὸν λογοποιὸν ἀποβλέψαντα, εἴτε ἐκῶν, εἴτε προφυγόντος αὐτὸν τοῦδε τοῦ ἔπους·

ἔσσεται ἡμαρ ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρή
καὶ Πριάμος καὶ λαὸς εὐμμελίῳ Πριάμοιο.

Πολυβίου δ' αὐτὸν ἐρομένου σὺν παρρησίᾳ· καὶ γὰρ ἦν αὐτοῦ καὶ διδάσκαλος· ὃ τι βούλοιο ὁ λόγος, φασὶν οὐ φυλαξάμενον ὀνομάσαι τὴν πατρίδα σαφῶς, ὑπὲρ ἧς ἄρα ἐς τὰνθρώπεια ἀφορῶν ἐδεδίει. καὶ τάδε μὲν Πολύβιος αὐτὸς ἀκούσας συγγράφει.

Analiza i komentar

ὁ δὲ Σκιπίων
πόλιν ὄρων
τότε ἄρδην τελευτῶσαν
ἐς πανωλεθρίαν ἐσχάτην,
λέγεται μὲν
δακρῦσαι καὶ φανερός γενέσθαι
κλαίων ὑπὲρ πολεμίων·

ἐπὶ πολὺ δ' ἔννοους ἐφ' ἑαυτοῦ γενόμενός τε καὶ συνιδῶν
 ὅτι καὶ πόλεις καὶ ἔθνη καὶ ἀρχὰς ἀπάσας
 δεῖ
 μεταβαλεῖν
 ὥσπερ ἀνθρώπους
 δαίμονα,
 καὶ τοῦτ' ἔπαθε μὲν Ἴλιον,
 εὐτυχῆς ποτε πόλις,
 ἔπαθε δὲ ἡ Ἀσσυρίων
 καὶ Μήδων
 καὶ Περσῶν ἐπ' ἐκείνοις
 ἀρχὴ μεγίστη γενομένη
 καὶ ἡ μάλιστα ἔναγχος ἐκλάμφασα,
 ἡ Μακεδόνων,
 εἰπεῖν,
 ἐς Πολύβιον τὸν λογοποιὸν ἀποβλέψαντα,
 εἴτε ἐκῶν,
 εἴτε προφυγόντος
 αὐτὸν
 τοῦδε τοῦ ἔπους
 ἔσσεται ἧμαρ
 ὅταν ποτ' ὀλώλῃ Ἴλιος ἱρὴ
 καὶ Πρίαμος
 καὶ λαὸς εὐμμελίω Πριάμοιο.

ὄρων § 231; § 327.3

τελευτῶσαν § 231

λέγεται § 232, § 327.7; glagol otvara mjesto nominativu s infinitivima

Σκιπίων... δακρῦσαι καὶ φανερός γενέσθαι... εἰπεῖν

δακρῦσαι § 267

- φανερὸς γενέσθαι § 254, § 255; § 325.11; § 369 φανερὸς γίγνεσθαι „biti očito da...”; dopuna kopulativnoga izraza predikatnim participom § 501b
- κλαίων § 231
- ἐπὶ πολὺ priložna oznaka vremena: „dugo” (LSJ πολὺς IV.4)
- ἐφ’ ἑαυτοῦ „za sebe”, „u sebi”
- ἔνους... γενόμενός ἔνους γίγνομαι „postati zamišljen”, „razmišljati”
- γενόμενός § 254, § 325.11
- γενόμενός τε καὶ συνιδῶν τε καὶ povezuje komplementarne elemente; katkad je drugi član značenjski jači od prvoga (Smyth 4.60.208)
- συνιδῶν συνοράω, složenica od ὀράω, § 327.3; § 254; otvara mjesto izričnoj rečenici (ὅτι...)
- δεῖ § 325.14; otvara mjesto akuzativu s infinitivom
- μεταβαλεῖν objekt je δαίμονα; glagol μεταβάλλω, složenica βάλλω; § 254
- ὥσπερ ἀνθρώπους akuzativ korespondira s πόλεις, ἔθνη, ἀρχάς
- ἔπαθε § 327.15, § 254
- ἔπαθε μὲν... ἔπαθε δὲ... koordinacija ostvarena česticama μὲν... δὲ
- ἐπ’ ἐκείνοις priložna oznaka vremena, „nakon njih”
- ἀρχῇ μεγίστη γενομένη § 254; γίγνεσθαι ima ulogu kopule, ovdje s pridjevom kao predikatnom dopunom (Smyth 4.26.917)
- ἐκλάμψασα § 261, § 267
- ἡ Μακεδόνων sc. ἀρχῇ
- εἰπεῖν § 327.7; § 254
- ἀποβλέψαντα § 267, § 269; složenica glagola βλέπω
- εἴτε... εἴτε... koordinacija s pomoću rastavnih veznika, § 514
- ἐκῶν pridjev na mjestu hrvatskoga priloga, § 369
- προφυγόντος προφεύγω „izmaknuti”, „pobjeći naprijed”, rekcija τι ili τινα; složenica od φεύγω, s. 116; § 254
- αὐτὸν objekt uz προφυγόντος
- ἔσσεται... Πριάμοιο dva heksametra *Ilijade* (Ἰλιάς) 6, 448–49; kod Homera ove stihove izgovara Hektor
- ἔσσεται § 315; homerski oblik futura, odgovara atičkomu ἔσται, usp. Logeion / Autenrieth s. v. εἰμί
- ὅταν... ὀλώλη vremenski veznik ὅτε s ἄν stapa se u ὅταν i otvara mjesto konjunktivu; konjunktiv ovdje ima futursko (anticipatorno) značenje, Smyth 1810 Anticipatory Subjunctive (Homeric Subjunctive)
- ἱρή ἱρός jonski i epski oblik pridjeva ἱερός
- ἐυμελίω Πριάμοιο homerski oblici genitiva, § 89.3

Πολυβίου δ' αὐτὸν ἐρομένου
 σὺν παρρησίᾳ·
 καὶ γὰρ ἦν αὐτοῦ καὶ διδάσκαλος·
 ὃ τι βούλοιτο ὁ λόγος,
 φασὶν
 οὐ φυλαξάμενον ὀνομάσαι
 τὴν πατρίδα
 σαφῶς,
 ὑπὲρ ἧς ἄρα
 ἐς τάνθρωπεια ἀφορῶν
 ἐδεδίει.

ἐρομένου § 232, § 325.10; glagol otvara mjesto zavisnoj upitnoj rečenici;
 particip je dio genitiva apsolutnoga
 καὶ γὰρ § 517; ova kombinacija čestica uvodi objašnjenje: „naime”
 ἦν... καὶ διδάσκαλος § 315; imenski predikat (Smyth 4.26)
 ὃ τι βούλοιτο § 231; § 325.13, § 328.2; § 469: upitna zamjenica uvodi
 zavisnu upitnu rečenicu, u njoj je način predikata *optativus obliquus*
 φασὶν § 312.8; § 493: *verbum dicendi* otvara mjesto A+I
 οὐ φυλαξάμενον ὀνομάσαι § 250, § 267; § 261, § 269; A+I
 τὴν πατρίδα član u ulozi posvojne zamjenice
 τάνθρωπεια ono što je obilježje ljudskih bića (što im je suđeno ili moguće)
 ἀφορῶν § 232, § 243; rekcija εἰς τι ili τινα
 ἐδεδίει § 317.3, ali oblike vidi u rječniku (npr. LSJ); rekcija ὑπὲρ τινος

καὶ τάδε μὲν
 Πολύβιος αὐτὸς
 ἀκούσας
 συγγράφει.

ἀκούσας § 267; s. 116
 συγγράφει § 231